

Alegat 124.

Sprawozdanie

komisyi kultury krajowej w przedmiocie szkół rękodzielniczych
i utworzenia stałej kuratoryi dla spraw rękodzielnictwa
i przemysłu domowego.

Wysoki Sejmie!

W przekazaném uchwałą sejmową z dnia 4. października 1878 komisji kultury krajowej sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia stałej kuratoryi dla spraw rękodzielnictwa przemysłu domowego i szkół rękodzielniczych, podaje Wydział krajowy do wiadomości Wysokiego Sejmu, iż uznając ważność i nagłość pomocy fachowej w sprawach rękodzielnictwa i przemysłu domowego, utworzył tymczasowo przy Wydziale krajowym pod przewodnictwem J. E. Marszałka, komitet doradczy dla tychże spraw, który jednocześnie wezwał:

- 1) Do wypracowania projektu ustanowienia przy Wydziale krajowym stałej kuratoryi dla spraw rękodzielniczych i przemysłu domowego;
- 2) badania potrzeb krajowego rękodzielnictwa i przemysłu domowego, niemniej pośredniczenia w stosunkach z c. k. Rządem i stronami w sprawach dotyczących tegoż rękodzielnictwa i przemysłu domowego aż do chwili utworzenia stałej kuratoryi;
- 3) czuwania nad istniejącymi lub utworzyć się mającymi szkołami rękodzielniczymi z upoważnienia i w zastępstwie Wydziału krajowego; wreszcie
- 4) przedkładania Wydziałowi krajowemu wniosków w sprawie użycia funduszów tak przeznaczonych przez Wysoki Sejm na poparcie rękodzielnictwa i przemysłu domowego, jakoteż funduszów, uzyskanych na tenże sam cel od c. k. Rządu lub z innych źródeł.

Rzeczony komitet doradczy, rozpoczynając swe czynności swe z dniem 31. października 1877, odniósł się do Wydziału krajowego z żądaniem, ażeby tenże zawiadomił c. k. Rząd, w szczególności Ministerstwo handlu i c. k. Prezydium Namiestnictwa we Lwowie o ustanowieniu komitetu, przekazanych mu obowiązkach i zakresie działania, dalej zwrócił uwagę prezesów Rad powiatowych na przepisy uwalniające przemysł domowy od podatku zarobkowego, wreszcie porucił komitetowi przeprowadzenie dalszych rokowań w sprawie utworzenia nowych szkół rękodzielniczych.

Załatwiając powyższe żądania komitetu doradczego, uwiadomił przedewszystkiem Wydział krajowy c. k. Ministerstwo handlu i Prezydium c. k. Namiestnictwa o ustanowieniu komitetu doradczego dla spraw rękodzielnictwa i przemysłu domowego, upraszając jednocześnie Ministerstwo handlu o poparcie czynności komitetu doradczego, głównie zaś o zarządzenie, iżby komitet w sprawach rękodzielnictwa i przemysłu domowego mógł wejść bezpośrednio w stosunki z organami c. k. Rządu.

W odpowiedzi na powołane żądanie oświadczył J. E. pan Minister handlu, iż jakkolwiek w ustanowieniu tymczasowego komitetu doradczego upatruje jeden z pożytecznych i celowi odpowiednich środków ku poparciu działalności Wydziału krajowego w sprawach rękodzielnictwa i przemysłu domowego, to nie może jednak komitetowi, który jest organem doradczym, przyznać prawo bezpośredniego znoszenia się z władzami rządowymi — a nadto, iż zdaniem p. Ministra handlu Wydział krajowy, a względnie komitet doradczy nie może rozciągać działalności swęj na sprawy przemysłu w ogóle, uszczuplać przeto ustawami zastrzeżony zakres działania władz rządowych, lecz tylko ograniczyć działalność swą do zakładów, które ku podniesieniu rękodzielnictwa i przemysłu domowego przy pomocy funduszków krajowych istnieją lub powstać mają, a jeszcze nie podlegają c. k. Ministerstwu handlu lub nadzorowi przez nie ustanowionych organów.

Na skutek oświadczenia tego, które niejako zamyka w granicach oznaczonych przez p. Ministra handlu działalność komitetu doradczego, jak niemniej z uwagi, iż dotychczasowy nadzór nad szkołami, wykonywany przez organa c. k. Ministerstwa handlu, okazał się niedostatecznym, uznał Wydział krajowy za stosowne ponowić żądania swe wobec c. k. Ministerstwa handlu, a równocześnie żądać upoważnienia od Wysokiego Sejmu do utworzenia z obecnie istniejącego komitetu doradczego stałej kuratorji dla spraw rękodzielnictwa i przemysłu domowego.

Zdając sprawę z dokonanych upoważnień na rzecz szkół rękodzielniczych bądź istniejących, bądź powstać mających, podnosi Wydział krajowy, iż dopełnienie warunków, od których Wysoki Sejm niezależnie od zawarowanego również udziału c. k. Rządu datowanie szkół rękodzielniczych uczynił zawisłym, częstokroć i to właśnie w wypadkach takich, gdzie potrzeba i użyteczność szkoły są niewątpliwe, napotyka na nieprzewyżnione trudności, — Rząd bowiem, który dawniej brał się do tworzenia szkół rękodzielniczych bardzo ochoczo, od niejakiego czasu objawił pewne wahanie w sprawach tego rodzaju.

Mniema przeto Wydział krajowy, że wypełniając ścisłe postanowienie Wysokiego Sejmu, zawarte w uchwale sejmowej z dnia 28. sierpnia 1877, nie mógłby być w ciągu roku ubiegłego nie zgoda zdziałać dla szkół rękodzielniczych, a nadto i w przyszłości skutecznie popierać rozwój tych zakładów.

Ztąd więc wysnuwa potrzebę uchylenia uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 28. sierpnia 1877 ad 1), 2) i 4) treści następującej:

- „1) Sejm upoważnia Wydział krajowy do pokrycia kosztów na utworzenie i zaopatrzenie w środki naukowe tych tworzących się szkół rękodzielniczych, dla których c. k. Rząd ustanowi nauczyciela na koszt skarbu państwa, a gmina dotycząca lub powiat, albo też gmina wspólnie z powiatem, lub pojedyncze osoby, lub wreszcie prywatne stowarzyszenia

przyjmą obowiązek zaspokojenia wszystkich innych jej potrzeb, w szczególności dostarczania bezpłatnego lokalu, opału, usługi i oświetlenia.

- 2) Niniejsze upoważnienie rozciąga Sejm i na już istniejące szkoły rękodzielnicze w kraju.
- 4) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie rokowań z c. k. Rządem, w celu utworzenia przy Wydziale krajowym stałej kuratoryi dla spraw rękodzielnictwa i przemysłu domowego i żeby przedłożył sprawozdanie na najbliższej sesji sejmowej“.

A kończąc sprawozdanie o czynnościach Wydziału krajowego i komitetu doradczego omówieniem szczegółowym sprawy szkoły snycerstwa w Zakopanem, wnosi Wydział krajowy:

„Wysoki Sejm raczy uchwalić:

- 1) Ustępy 1), 2) i 4) uchwały Sejmu z dnia 28 Sierpnia 1877, dotyczącej spraw rękodzielnictwa i przemysłu domowego, uchylają się.
- 2) Sejm pozostawia uznaniu Wydziału krajowego sposób użycia tak niespotrzebowanej dotąd reszty funduszu, przeznaczonego przez Sejm uchwałą z dnia 28. sierpnia 1877 na szkoły rękodzielnicze na r. 1878, jako też kwoty wstawionej w budżet funduszu krajowego na r. 1879, na podniesienie rękodzieł i przemysłu domowego.
- 3) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie rokowań z c. k. Rządem w celu utworzenia przy Wydziale krajowym stałej kuratoryi dla spraw rękodzielnictwa i przemysłu domowego i upoważnia go do ustanowienia tej kuratoryi bez odwołania się do Sejmu.
- 4) Sejm wyznacza na utrzymanie Szkoły snycerstwa w Zakopanem roczny zasiłek w kwocie 600 zł. w. a. na lat pięć, począwszy od roku 1879, i upoważnia Wydział krajowy do wypłacania zasiłku tego pod warunkiem, że c. k. Rząd ustanowi dla tejże szkoły nauczyciela na koszt skarbu państwa, że dalej statut organizacyjny Szkoły ułożonym będzie w porozumieniu z Wydziałem krajowym, że wreszcie Wydziałowi krajowemu przyznanem będzie prawo do udziału w zarządzie szkoły, wykonywać się mające albo bezpośrednio albo za pośrednictwem ustanowionego przy Wydziale krajowym organu doradczego dla spraw rękodzielnictwa i przemysłu domowego.
- 5) Na pokrycie wydatku powyższego (ad 4) otwiera się Wydziałowi krajowemu na r. 1879 kredyt do wysokości 600 zł. w. a.“

Komisya kultury krajowej:

Zważywszy, iż ustanowienie przy Wydziale krajowym stałej kuratoryi dla spraw rękodzielnictwa i przemysłu domowego, nietylko odpowiada najistotniejszym potrzebom tej gałęzi produkcji krajowej, lecz już w zasadzie postanowionem zostało uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 28 Sierpnia 1877 roku.

Zważywszy następnie, iż przez uchylene zeszłorocznej uchwały sejmowej (mocą której pomoc krajowa w uposażeniu szkół rękodzielniczych zastrzeżoną została współdziałaniem bezpośrednio interesowanych i c. k. Rządu) tém samem usunie się od współdziałania w zakładaniu lub utrzymywaniu szkół rękodzielniczych w pierwszym rzędzie c. k. rząd, jakoteż dotyczącą gminę, powiat, lub inną moralną, albo pojedynczą osobę.

Zważywszy dalej, że przez przyjęcie na fundusz krajowy istniejących, lub założyć się mających szkół rękodzielniczych, nietylko fundusz ten znacznie zaczerpnięty by być musiał, lecz nadto rozwój szkół cokolwiekbyż zawisły od zainteresowania się ludności miejscowej, byłby niejako zwichnięty.

Nie może doradzać Wysokiemu Sejmowi przyjęcie wniosku Wydziału krajowego (ad 1).

Natomiast Komisya utrzymuje wnioski Wydziału krajowego ad 2, 3 i 4, z tą jednakże zmianą, iż zamiast kwoty 10.000 zł. wstawionej przez Wydział krajowy w budżet funduszu krajowego na rok 1879 na podniesienie rękodzieł i przemysłu domowego, proponuje Wysokiemu Sejmowi przyznanie na te cele Wydziałowi krajowemu kredytu do wysokości tylko 5000 zł., a to z uwagi, iż kwota ostatnia znajduje usprawiedliwienie w zamierzonym uposażeniu szkół w Jarosławiu, Kołomyi, Alwerni, Zakopanem, itp., podczas gdy preliminowana przez Wydział krajowy jest czysto przepuszczalną.

W końcu uznaje Komisya potrzebe zapewnienia szkole snycerstwa w Zakopanem stałej subweneyi przez lat 5 w wysokości 600 zł. rocznie, a to zarówno przez wzgląd na zastrzeżenia poczynione w tej mierze przez c. k. Ministerstwo handlu w myśl reskryptu z dnia 28. lipca r. b. L. 20.053, jak niemniej z uwagi na skuteczne dotychczasowe działanie tego zakładu.

Komisya kultury krajowej wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

- 1) Sejm otwiera kredyt Wydziałowi krajowemu z funduszków krajowych na rok 1879 na cele szkół rękodzielniczych, tudzież popieranie rękodzielnictwa i przemysłu domowego do wysokości 5000 złt.
- 2) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie rokowań z c. k. Rządem w celu utworzenia przy Wydziale krajowym stałej kuratoryi dla spraw rękodzielnictwa i przemysłu domowego i upoważnia go do ustanowienia tej kuratoryi bez odwołania się do Sejmu.
- 3) Sejm wyznacza na utrzymanie szkoły snycerstwa w Zakopanem roczny zasiłek w kwocie 600 zł. w. a. na lat pięć, począwszy od r. 1879 i upoważnia Wydział krajowy do wypłacania zasiłku tego pod warunkiem, że c. k. Rząd ustanowi dla téższej szkoły nauczyciela na koszt skarbu państwa, że dalej statut organizacyjny szkoły ułożonym będzie w porozumieniu z Wydziałem krajowym, że wreszcie Wydziałowi krajowemu przyznaném będzie prawo do udziału w zarządzie szkoły, wykonywać się mające albo bezpośrednio, albo za pośrednictwem ustanowionego przy Wydziale krajowym organu doradczego dla spraw rękodzielnictwa i przemysłu domowego.
- 4) Kwota 600 zł., przyznana na rok 1879 ad 4. szkole snycerstwa w Zakopanem, ma być pokrytą z kredytu przyznanego Wydziałowi krajowemu w uchwale I.
- 4) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył sprawozdanie z wyniku czynności swych w sprawie szkół rękodzielniczych.

Lwów dnia 14. października 1878.

Czartoryski

Przewodniczący.

Abrahamowicz

Sprawozdawca.